

Elektroniske signaturer og avtalebinding

Forfattere: Norland, Line Utne og Kjørven, Marte Eidsand

Publiseringsdato: 23. november 2022

Publisert av: Karnov forlag

Inngår i artikkelsamling: *Bruk og misbruk av elektronisk identifikasjon* – ISBN 978-82-93816-31-7

Lenke til hele publikasjonen i Lovdata Pro: <https://lovdata.no/pro/KARNOV/karnov-2022-03>

Fagfellevurdert artikkel

Artikkelen ble publisert 23. november 2022. Kilder det er lenket til, kan senere ha blitt erstattet eller fjernet.

1 Innledning

Måten vi inngår avtaler på, har endret seg i takt med digitaliseringen av samfunnet, og mange avtaler inngås i dag ved bruk av elektronisk signering. I denne artikkelen¹ skal vi undersøke hvilken betydning disse endringene har for regler om avtaleinngåelse og ugyldighet, og se nærmere på spørsmålet om i hvilken utstrekning en avtale som er signert elektronisk av en tredjeperson, er bindende for den såkalte pseudounderskriveren (innehaveren av den elektroniske signaturen).

Digitalisering medfører store effektivitetsgevinster, men innebærer også potensial for misbruk.² Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) har i samarbeid med skatteetaten de siste elleve årene gjennomført årlige undersøkelser av hvor mange som

¹ Artikkelen bygger på Line Utne Norlands masteroppgave [Avtalebinding ved misbruk av elektroniske signaturer](#) (2021). Avhandlingen er publisert i [Jussbuss' stensilserie nr. 152](#). Artikkelen inneholder en omskrevet og bearbeidet drøftelse av utvalgte problemstillinger fra avhandlingen. Blant annet er nyere praksis fra Högsta domstolen i Sverige og Højesteret i Danmark, som har kommet til etter at avhandlingen ble levert, inkludert. Andre problemstillinger fra avhandlingen er utelatt fra eller forkortet i artikkelen. Dette gjelder blant annet en analyse av juridisk teori for å undersøke spørsmålet om hvorvidt uaktsomhet kan føre til avtalerettslig binding, og spørsmålet om binding kan oppstå ved etterfølgende godkjennelse av en ugyldig disposisjon. For en drøftelse av disse vises det til avhandlingen.

² Jf. Johan Giertsen, *Avtaler*, 4. utg., Universitetsforlaget, 2021, s. 207.

Kjørven, Marte Eidsand, Hjort, Maria Astrup og Wærstad, Tone Linn (red.). *Bruk og misbruk av elektronisk identifikasjon*. 1. utg., Oslo: Karnov, 2025.

utsettes for ID-tyveri. Undersøkelsen fra 2022 viste at ca. 150 000 nordmenn hadde blitt utsatt for ID-tyveri de to siste årene.³

Én slik form for identitetskrenkelse er inngåelse av avtaler i en annens navn. Denne typen kriminalitet kan påføre både pseudounderskriveren og medkontrahtentene store tap. De avtalerettslige reglene har i denne sammenheng avgjørende betydning for hvordan dette tapet fordeles mellom pseudounderskriveren og medkontrahtenten.

Hovedregelen etter alminnelig avtalerett er at man ikke blir bundet av rettslige disposisjoner som er foretatt av andre.⁴ Slike disposisjoner vil rammes av den ulovfestede sterke ugyldighetsgrunnen *falsk*.⁵ Dette er imidlertid ikke mer enn et utgangspunkt, og i denne artikkelen skal vi undersøke hvor langt ugyldighetsgrunnen *falsk* rekker. Dette reiser særlig spørsmål om forholdet mellom ugyldighetsgrunnen *falsk* og ulovfestede regler om *representasjon* (fullmakt). I hvilke tilfeller kan den som signerer elektronisk i en annens navn, sies å representere pseudounderskriveren på en slik måte at pseudounderskriveren blir bundet?

Drøftelsene tar utgangspunkt i norsk rett. Norsk avtalerett bygger imidlertid på et fellesnordisk samarbeid, og det kan også være relevant å se hen til nordiske kilder.⁶ Högsta domstolen i Sverige har i en avgjørelse fra desember 2021 konkludert med at en mann ble bundet av en låneavtale som var signert elektronisk av samboeren.⁷ Mannen hadde frivillig overgitt sin eID til samboeren for at hun skulle håndtere parets økonomi, og dette ga henne rettslig legitimasjon til å inngå den aktuelle låneavtalen på mannens vegne.⁸ Dansk Højesteret har de siste tre årene kjennelser med spørsmål om avtalebinding på grunnlag av uaktsomhet ved håndtering av eID.⁹ Resultatet ble avtalebinding i to av sakene. Dommene nevnt i dette avsnittet, og deres forhold til norsk rett, vil også bli drøftet.

³ Jf. Norsk senter for informasjonssikring (2022), «[Nye tall: 150 000 nordmenn har opplevd ID-tyveri de siste årene](#)» [pressemelding] [lest 1. september 2022].

⁴ Jf. Jo Hov, *Avtaleslutning og ugyldighet. Kontraktsrett I*, 3. utg., Papinian, 2002, s. 237.

⁵ Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 11. utg., Gyldendal, 2021, s. 309.

⁶ Jf. Viggo Hagstrøm, *Obligasjonsrett*, 2. utg., Universitetsforlaget, 2011, s. 88 og Johan Giertsen, *Avtaler*, 4. utg., Universitetsforlaget, 2021, s. 24.

⁷ Högsta domstolen, dom 9. desember 2021, mål nr. [T 930-21](#).

⁸ *eID* er en forkortelse for «elektronisk identifikasjon» og brukes for identitetskontroll i elektroniske tjenester. En eID kan i tillegg inkludere en elektronisk signeringsløsning. I Norge er MinID og BankID eksempler på eID-løsninger som også støtter elektronisk signering. I Sverige heter den mest brukte eID-løsningen også BankID, men det er ikke det samme systemet som i Norge. I Danmark har man brukt et system som heter NemID, som er i ferd med å erstattes av MitID.

⁹ [U.2019.1192](#), [U.2019.1197](#), [U.2021.2320](#), [U 2022.411](#) og [U.2022.414](#). Sakene gjelder misbruk av NemID, som er den danske ekvivalenten til BankID. Det er en betalings- og identifiseringsløsning der brukeren må oppgi et personlig passord samt en kode fra et kodekort. På samme måte som BankID i Norge kan NemID brukes til å avgi en kvalifisert elektronisk signatur. NemID er i ferd med å bli erstattet av MitID. Se NemID, «[Digital signatur](#)» [lest 2.9.2022].

Dersom avtalen *ikke* er bindende, vil tapsfordelingen mellom pseudounderskriveren og medkontrahenten måtte løses med utgangspunkt i deliktserstatningsrettslige regler. Pseudounderskriveren blir erstatningsansvarlig overfor medkontrahenten for tap som skyldes at pseudounderskriveren har opptrådt uaktsomt med sin eID.¹⁰ Det har vært reist en rekke tvister for norske domstoler med spørsmål om rekkevidden av pseudounderskriverens erstatningsansvar overfor banker når låneavtaler er inngått basert på misbruk av BankID.¹¹ I mange saker har ofrene for ID-tyveri blitt holdt ansvarlig på grunnlag av svært strenge krav til aktsomhet ved håndtering av BankID. Dette er bakgrunnen for at lovgiver i 2020 vedtok særlige regler om tapsfordelingen ved misbruk av elektronisk signatur i avtaler om finansielle tjenester.¹² Etter ordlyden er det klart at de nye reglene begrenser pseudounderskrivers erstatningsansvar etter den alminnelige culpa-regelen. Et særlig spørsmål er om de nye reglene i finansavtaleloven om erstatningsansvar også får betydning for hvorvidt en avtale om finansielle tjenester er bindende etter alminnelige avtalerettslige regler.

Artikkelen er bygget opp på følgende måte: I punkt 2 vil vi redegjøre for hva en elektronisk signatur er, og hvilken betydning selve signaturen har for spørsmålet om hvorvidt det er inngått bindende avtale. I punkt 3 drøftes spørsmålet om pseudounderskriveren på grunnlag av samtykke, etterfølgende passivitet eller andre forhold kan bli bundet til en avtale som er signert i vedkommendes navn av en tredjeperson. Forholdet til de nye reglene i [finansavtaleloven 2020](#) drøftes særskilt i punkt 4, før vi kommer med noen avsluttende bemerkninger i punkt 5.

2 Generelt om elektroniske signaturer og signaturens betydning for spørsmålet om hvorvidt det er inngått bindende avtale

Lov om elektroniske tillitstjenester har regler om rettslige virkninger av elektroniske signaturer.¹³ Loven gjennomfører forordning ([EU](#)) nr. 910/2014 om elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked (eIDAS-forordningen).¹⁴ Forordningen har til formål å «sikre at det indre marked fungerer på en tilfredsstillende måte, og ... å oppnå et egnet sikkerhetsnivå for elektroniske identifikasjonsmidler og tillitstjeneste».¹⁵

¹⁰ Jf. [HR-2020-2021-A](#).

¹¹ Se Marte Eidsand Kjørven, «Who pays when things go wrong? Online financial fraud and consumer protection in Europe and Scandinavia», *European Business Law Review*, 2020, 31(1), s. 77–110 med videre henvisninger.

¹² Lov [18. desember 2020 nr. 146](#) om finansavtaler (finansavtaleloven 2020).

¹³ Lov [15. juni 2018 nr. 44](#) om gjennomføring av EUs forordning om elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked (lov om elektroniske tillitstjenester).

¹⁴ Jf. lov om elektroniske tillitstjenester [§ 1](#).

¹⁵ Jf. Europaparlaments- og rådsforordning ([EU](#)) nr. 910/2014 om elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked artikkel 1.

Kjørven, Marte Eidsand, Hjort, Maria Astrup og Wærstad, Tone Linn (red.). *Bruk og misbruk av elektronisk identifikasjon*. 1. utg., Oslo: Karnov, 2025.

[eIDAS-forordningen](#) skiller mellom elektroniske signaturer på tre sikkerhetsnivåer: alminnelige, «avanserte» og «kvalifiserte» elektroniske signaturer, jf. artikkel 3 nr. 10 til 12.¹⁶ En kvalifisert elektronisk signatur må blant annet være entydig knyttet til underskriveren, kunne identifisere vedkommende og genereres ved bruk av elektroniske signaturfremstillingsdata med høy grad av tillit, og det må være mulig å se hvilke endringer som er gjort etter signeringen. Vi går i denne artikkelen ikke nærmere inn på de spesifikke sikkerhetskravene for de ulike typene av elektroniske signaturer.

I Norge finnes det flere systemer for elektronisk signatur, men den største aktøren er BankID, som tilbyr en avansert elektronisk signatur med kvalifisert sertifikat. BankID kan benyttes til hundrevis av ulike formål, herunder signering av en rekke ulike typer avtaler.

Etter eIDAS-forordningen skal en kvalifisert elektronisk signatur ha samme rettsvirkning som en fysisk signatur.¹⁷ Det vil si at de alminnelige avtalerettslige reglene gjelder tilsvarende for kvalifiserte elektroniske signaturer som for fysiske signaturer. For signaturer som ikke oppfyller kravene til å være en «kvalifisert elektronisk signatur», følger det av eIDAS-forordningen [artikkel 25](#) nr. 1 at en slik signatur ikke må «nektes rettsvirkning og gyldighet som bevis i forbindelse med rettergang alene av den grunn at den er elektronisk, eller at den ikke oppfyller kravene til kvalifiserte elektroniske signaturer». I det følgende skal det knyttes noen kommentarer til hvilken betydning selve signaturen, elektronisk eller fysisk, har for spørsmålet om hvorvidt en avtale er bindende.

Reglene om når en avtale er bindende, følger dels av avtaleloven¹⁸, dels av ulovfestet rett.¹⁹ Et sentralt utgangspunkt i avtaleretten er prinsippet om privat autonomi, altså selvbestemmelsesrett: Alle står fritt til å avtale det de ønsker, med den de ønsker.²⁰ Et annet prinsipp er formfrihetsprinsippet.²¹ Alle typer disposisjoner vil altså i utgangspunktet kunne være grunnlag for en avtale – muntlig, skriftlig eller gjennom atferd. For eksempel kan disposisjonen komme til uttrykk ved en fysisk bevegelse eller ved å sende en emoji, så vel som ved å møte opp i medkontrahentens forretningslokaler og signere fysisk på et dokument.²² Avtaleretten er teknologinøytral, og den anvendes på

¹⁶ Det er gjort enkelte rettelser i dette avsnittet i forbindelse med ferdigstilling av antologien i 2025. Da artikkelen først ble publisert, stod det at det finnes flere systemer som tilbyr kvalifiserte elektroniske signaturer i Norge. Det riktige er at disse systemene tilbyr avanserte elektroniske signaturer med kvalifisert sertifikat.

¹⁷ Jf. Europaparlaments- og rådsforordning [\(EU\) nr. 910/2014](#) om elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked artikkel 25 nr. 2.

¹⁸ Lov [31. mai 1918 nr. 4](#) om avslutning av avtaler, om fullmakt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven 1918).

¹⁹ Jf. Johan Giertsen, *Avtaler*, 4. utg., Universitetsforlaget, 2021, s. 14.

²⁰ Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 11. utg., Gyldendal, 2021, s. 27.

²¹ Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 11. utg., Gyldendal, 2021, s. 31.

²² Jf. Johan Giertsen, *Avtaler*, 4. utg., Universitetsforlaget, 2021, s. 123

en rekke nye måter som ikke nødvendigvis passer så godt med det opprinnelige rammeverket.

Avtalelovens system legger opp til en modell der avtaler inngås gjennom utveksling av partsutsagnene *tilbud* og *aksept*.²³ Utenfor de rene tilfellene av tilbud og aksept, som direkte reguleres av avtaleloven, oppstiller litteraturen ulike disposisjonskriterier utledet av rettspraksis for når en avtale skal anses inngått. Det sentrale i en slik rettslig vurdering blir å avgjøre om løftegivers vilje kommer til uttrykk på en slik måte at medkontrahenten får en berettiget forventning om at løftegiver ønsker å binde seg.²⁴

På denne bakgrunn kan vi slå fast at en signatur (elektronisk eller fysisk) på et kontraktsdokument ikke *i seg selv* gjør avtalen bindende etter norsk rett. For å ha innvirkning på bindingsspørsmålet må signaturen anses som et uttrykk for løftegivers vilje til å binde seg.²⁵

En underskrift er imidlertid, sammenliknet med mange andre disposisjoner, en relativt sikker indikasjon på at løftegiver har ment å binde seg. Udsen beskriver underskriftens egenskaper med begrepene *autentisitet*, *integritet* og *uavviselighet*.²⁶ Med «autentisitet» menes at medkontrahenten kan være sikker på at løftegiver står inne for innholdet av avtalen.²⁷ «Integritet» betegner det forhold at innholdet ikke er blitt endret siden underskriften fant sted.²⁸ «Uavviselighet» vil si at den som står inne for innholdet av avtalen, altså løftegiver, ikke senere kan gå fra disposisjonen.²⁹ Samlet sett vil en disposisjon med disse egenskapene være egnet til å gi medkontrahenten berettigede forventninger om at løftegiver har ment å binde seg, slik at avtale som regel vil anses inngått dersom det foreligger en signatur fra løftegiver. Dette gjelder i enda større grad ved elektroniske signaturer, der tilfellet ofte vil være at medkontrahenten ikke har andre holdepunkter enn signaturen å forholde seg til.

En annen sak er at det kan oppstå *bevismessige spørsmål* om hvorvidt signaturen faktisk er avgitt av innehaveren. I finansavtaleloven 2020 [§ 3-6](#) tredje ledd er det angitt at bruken av elektronisk signatur ikke i seg selv er tilstrekkelig til å bevise at det er pseudounderskriver som har inngått avtalen.³⁰ Merk likevel at dette gjelder tilfeller der pseudounderskriver nekter for å ha inngått avtalen; det gjelder altså ikke spørsmålet om hvorvidt en elektronisk signert avtale i utgangspunktet er bindende. Vi går ikke her

²³ Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 10. utg., Gyldendal, 2017, s. 63.

²⁴ Jf. [Rt-2001-1288](#). Se også Geir Woxholth, *Avtalerett*, 11. utg., Gyldendal, 2021, s. 71.

²⁵ Jf. Christina Hultmark, *Elektronisk handel och avtalsrätt*, Nordstedts Juridik, 1997, s. 23.

²⁶ Jf. Henrik Udsen, *Den digitale signatur – ansvarsspørsmål*, Forlaget Thomson, 2002, s. 16.

²⁷ Jf. Henrik Udsen, *Den digitale signatur – ansvarsspørsmål*, Forlaget Thomson, 2002, s. 17.

²⁸ Jf. Henrik Udsen, *Den digitale signatur – ansvarsspørsmål*, Forlaget Thomson, 2002, s. 18.

²⁹ Jf. Henrik Udsen, *Den digitale signatur – ansvarsspørsmål*, Forlaget Thomson, 2002, s. 18.

³⁰ Jf. finansavtaleloven 2020 [§ 3-6](#).

nærmere inn på de bevismessige spørsmålene, som må løses med utgangspunkt i alminnelige bevisregler.

Dersom det må legges til grunn at signaturen, fysisk eller elektronisk, er påført av en annen, er hovedregelen, som nevnt innledningsvis, at avtalen rammes av den sterke ugyldighetsgrunnen *falsk*.³¹ Sterke ugyldighetsgrunner kan gjøres gjeldende selv om medkontrahenten er i god tro.³² Som Hov poengterer: «Det er sikkert nok at den som tilsynelatende har avgitt utsagnet (pseudoavgiveren), ikke er bundet i disse tilfellene. Han vil jo ikke ha noen som helst sjanse til å beskytte seg mot misbruk av denne typen.»³³

Det finnes lite rettspraksis og teori om hva som nærmere bestemt må til for å konstatere at ugyldighetsgrunnen *falsk* foreligger.³⁴ Dette har nok sammenheng med at avtaler før digitaliseringens tidsalder typisk ble inngått mens partene befant seg fysisk i samme rom. Man gikk for eksempel i banken, viste legitimasjon og signerte på låneavtalen. Da hadde man større mulighet til å kontrollere at det ble handlet med rette vedkommende, og man kunne lettere fange opp om noe virket mistenkelig. I dag er det langt flere avtaler som inngås ved at partene sitter hver for seg, og i mange tilfeller er den elektroniske signaturen det eneste holdepunktet man har for at medkontrahenten ønsker å forplikte seg. Som påpekt av Woxholth har dette også ført til en reaktualisering av *falsk* som ugyldighetsgrunn.³⁵ Den nærmere grensedragningen mellom ugyldighetsgrunnen *falsk* og tilfeller som fører til avtalerettslig binding, er tema i fortsettelsen.

3 Kan pseudounderskriver bli bundet av avtalen selv om den elektroniske signaturen er påført av en annen?

3.1 Innledende bemerkninger

Spørsmålet under dette punktet er hvor langt ugyldighetsgrunnen *falsk* rekker, og om en avtale signert av en tredjeperson likevel kan bli bindende for pseudounderskriveren i noen tilfeller. Dersom det faktisk foreligger en viljeserklæring i form av et *gyldig samtykke* fra pseudounderskriveren, blir avtalen bindende for pseudounderskriveren, se punkt 3.2. Videre kan det spørres om tredjeperson som har tilgang til en annens eID, kan ha *rettslig legitimasjon* basert på ulovfestede regler om representasjon til å binde innehaveren, se punkt 3.3. Til slutt, i punkt 3.4, skal vi undersøke i hvilken grad etterfølgende *passivitet* fra pseudounderskriveren kan føre til at han eller hun blir bundet av avtalen.

³¹ Jf. Johan Giertsen, *Avtaler*, 4. utg., Universitetsforlaget, 2021, s. 223.

³² Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 10. utg., Gyldendal, 2017, s. 268.

³³ Jf. Jo Hov, *Avtaleslutning og ugyldighet. Kontraktsrett I*, 3. utg., Papinian, 2002, s. 237.

³⁴ Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 10. utg., Gyldendal, 2017, s. 281.

³⁵ Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 11. utg., Gyldendal, 2021, s. 309.

3.2 Avtalebinding på grunnlag av samtykke

Dersom pseudounderskriveren har samtykket til at tredjeperson skal signere på hans eller hennes vegne, og samtykket er gyldig, vil avtalen klart nok bli bindende for pseudounderskriveren. Som Högsta domstolen i Sverige har uttalt:

«Det är ... inte fråga om obehörig användning när e-legitimationen används av annan än innehavaren i enlighet med innehavarens samtycke eller med stöd av en fullmakt som innehavaren har lämnat. Om innehavaren ger någon annan i uppdrag att ingå ett visst låneavtal i hans eller hennes namn och därvid ger uppdragstagaren möjlighet att använda e-legitimationen, blir låneavtalet alltså bindande för innehavaren.»³⁶

Tilsvarende må gjelde også for norsk retts vedkommende. Riktignok vil en slik opptreden være et brudd på BankID-avtalen, som slår fast at «BankID er personlig og skal ikke overdras eller på annen måte overlates til eller brukes av andre enn Kunden eller Brukeren».³⁷ Dette kan likevel ikke ha betydning for spørsmålet om avtalebinding når BankID faktisk er overlatt til tredjeperson, som anvender den på oppdrag fra innehaveren.

Begrunnelsen for at en avtale rammes av ugyldighetsgrunnen *falsk*, er at disposisjonen ikke inneholder en viljeserklæring fra pseudounderskriver. Denne begrunnelsen slår ikke til når pseudounderskriver har villet binde seg.³⁸ At avtalen blir bindende i disse situasjonene, kan forankres i prinsippet om formfrihet ved avtaleinngåelse,³⁹ som tilsier at det er opp til partene hvordan en bindende disposisjon fremsettes.

Dersom pseudounderskriver ikke er i stand til å håndtere BankID på egen hånd, og sitter sammen med en helper som bistår ved helt eller delvis å taste inn nødvendig sikkerhetsinformasjon, kan situasjonen sammenliknes med en fysisk underskrift som er gjennomført ved såkalt påholden penn. Lovavdelingen har i en tolkningsuttalelse om arvelovens krav til signatur på testamenter uttalt at «det er sedvanerett i Norge at der en person undertegner et dokument, regnes i alminnelighet undertegning med påholden penn likt med vanlig undertegning, dersom den som undertegner ikke er i stand til å føre pennen alene».⁴⁰ Det er neppe grunn til å vurdere en elektronisk signatur som er påført en avtale med bistand fra en helper, på en annen måte.

³⁶ Jf. Högsta domstolens dom 9. desember 2021, mål nr. [T 930-21](#) avsnitt 15.

³⁷ Se «Avtalevilkår for PersonBankID og AnsattBankID – PDS» (punkt 4.1), tilgjengelig på https://www.bankid.no/globalassets/dokumenter/apne-sider/bankid/dnb_pds_personal-v1.1.pdf (lest 2.9.2021).

³⁸ Sml. [Rt-1936-459](#). Se også Eidsivating lagmannsretts dom 14. april 2021, [LE-2020-150864 – LE-2020-150885](#).

³⁹ Jf. [HR-2017-971-A](#) avsnitt 36.

⁴⁰ Lovavdelingens uttalelse 18. oktober 1995, [JDLOV-1995-7090](#).

Det er også mulig å se situasjonen der samtykke foreligger, som en fullmakt. Dersom en person A overlater sin BankID til B for at B skal signere en avtale på As vegne, kan B sies å ha blitt utstyrt med en fullmakt.⁴¹ Hvorvidt binding også kan skje dersom B foretar andre disposisjoner enn de A har bedt ham eller henne om, er tema under neste punkt. Her er forutsetningen at B holder seg innenfor den rett han eller hun utleder fra A gjennom samtykke eller fullmakt.

I tråd med alminnelige avtalerettslige regler må en viljeserklæring være *gyldig* for at den skal lede til en bindende avtale. Dette gjelder også der viljeserklæringen kommer til uttrykk ved at A samtykker til at B signerer elektronisk på As vegne. Hvorvidt viljeserklæringen er gyldig, må vurderes etter de alminnelige reglene om dette i avtaleloven [kapittel 3](#) samt ulovfestede regler om ugyldighet.⁴²

Dersom viljeserklæringen/samtykket rammes av en sterk ugyldighetsgrunn, som umyndighet eller grov tvang, kan ugyldighet gjøres gjeldende selv om medkontrahenten er i god tro.⁴³ Er det derimot tale om en svak ugyldighetsgrunn, for eksempel svik, lett tvang eller villfarelse, må medkontrahenten være uaktsom eller i ond tro for at ugyldigheten skal kunne gjøres gjeldende.⁴⁴ Det studentdrevne rettshjelpiltaket Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) har blant annet satt søkelyset på kvinner som utsettes for økonomisk vold i forholdet.⁴⁵

Med mindre samtykket gis under forhold som kategoriseres under avtaleloven [§ 28](#) om vold eller trusler som fremkaller frykt for noens liv eller helbred, vil denne typen omstendigheter i beste fall utgjøre en svak ugyldighetsgrunn etter avtaleloven §§ [29](#), [30](#)

⁴¹ Illustrerende i så måte er Bankklagenemndas uttalelse i [BKN-2001-18](#), hvor en mann (NN) hadde signert dels fysisk, dels elektronisk i forbindelse med flere uttak fra ektefellens konto da ektefellen var syk. Bankklagenemnda uttalte at signeringene «har karakter av å være foretatt ‘med påholden penn’, selv om signeringen ikke nødvendigvis skjedde på denne måten». Videre ble det uttalt at «uttakene har vært i samsvar med kontohavers vilje, slik at det må sies at NN fullt ut handlet på oppdrag fra kontohaver». Nemnda konkluderte med at «det foreligger et fullmaktsforhold i saken, og at NN derfor var berettiget til å foreta uttakene».

⁴² Det er ikke rom for en fullstendig redegjørelse for alle vilkår knyttet til de ulike ugyldighetsgrunnene her. Se Kari Kiperberg Werenskjold, [BankID-svindel i nære relasjoner. Spørsmålet om avtalebinding i lys av det menneskerettslege vernet mot økonomisk vald](#), masteroppgave, Universitetet i Oslo, 2020 for en nærmere analyse av ugyldighetsgrunner knyttet til misbruk av BankID i nære relasjoner.

⁴³ Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 10. utg., Gyldendal, 2017, s. 268.

⁴⁴ Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 10. utg., Gyldendal, 2017, s. 269.

⁴⁵ Ingeborg Skov Høye, «[BankID kan åpne for identitetstyveri, bedrageri og økonomisk vold](#)» [debattinnlegg], *Aftenposten*, 16. september 2021. Se Kari Kiperberg Werenskjold, [BankID-svindel i nære relasjoner. Spørsmålet om avtalebinding i lys av det menneskerettslege vernet mot økonomisk vald](#), masteroppgave, Universitetet i Oslo, 2020 for en grundig fremstilling av økonomisk vold i relasjon til misbruk av BankID. Bufdir definerer økonomisk vold som tilfeller der «noen tar eller bruker en annen persons penger, eiendeler eller ressurser uten å ha rett eller lov til det», se Bufdir, [TryggEst – veileder TryggEst-kommuner](#) på [bufdir.no](#).

eller [31](#). Spørsmålet blir da hvordan man skal vurdere om medkontrahenten er i aktsom god tro.

Det er en forutsetning her at pseudounderskriveren har gitt et – potensielt ugyldig – samtykke til en konkret disposisjon. Et slikt samtykke forutsetter naturligvis kunnskap om disposisjonen. Dersom pseudounderskriveren blir presset til å oppgi BankID-opplysninger uten kunnskap om hva utpresseren bruker denne informasjonen til, foreligger det overhodet ingen «viljeserklæring». I hvilken grad utpresseren kan ha rettslig legitimasjon til å opptre på vegne av pseudounderskriveren i slike situasjoner, er tema i neste punkt.

For avtaler som inngås ved bruk av elektronisk signatur, vil medkontrahenten typisk ikke ha andre holdepunkter enn signaturen å forholde seg til. Rent faktisk vil medkontrahenten derfor gjennomgående være uvitende om at det eventuelt er en tredjeperson som har påført signaturen. Et sentralt spørsmål er derfor om aktører som belager seg på elektronisk avtaleinngåelse, må foreta noen kontrolltiltak, utover bruk av en kvalifisert elektronisk signatur, for å kunne påberope seg å være i *aktsom* god tro.

Høyesterett har i [HR-2020-2021-A](#) fremhevet at en bank som velger «å inngå en avtale om lån med et beløp som for en enkeltperson er betydelig, utelukkende basert på identifikasjon og elektronisk signatur gjennom BankID», «bevisst [har] valgt en handlemåte som innebar en klar risiko for tap». Videre uttales det at det ville «vært mulig for banken å foreta ytterligere kontrolltiltak før man ubetalte [sic] lånebeløpet. Dersom man hadde gjort dette, er det stor sannsynlighet for at misbruket ville vært unngått».⁴⁶ Saken gjaldt spørsmål om pseudounderskrivers erstatningsansvar, ikke avtalebinding. Argumentet har likevel overføringsverdi som et generelt syn på hvordan risikoen forbundet med elektronisk avtaleinngåelse bør fordeles, og hvilke momenter som er relevante i den forbindelse.⁴⁷ Dersom kontrolltiltak også kunne avdekket at viljeserklæringen var ugyldig, kan det tilsi at banken ikke er i aktsom god tro.

Et liknende synspunkt er fremmet av en arbeidsgruppe nedsatt av Finans Norge i en rapport fra 2013 om digitalisering av låneavtaler. Her heter det:

«Ved mindre alvorlige tilfeller av tilblivelsesmangler kan avtalen bli ugyldig dersom banken kjente eller burde kjenne til omstendighetene. ...

... Med en elektronisk saksbehandling vil det være vanskeligere å oppdage eller unngå denne type forhold i avtalesituasjonen. Det kan reises spørsmål ved om den omstendighet at avtalen inngås elektronisk, uten noe personlig møte mellom

⁴⁶ Se [avsnitt 104](#).

⁴⁷ Se også Johan Giertsen, *Avtaler*, 4. utg., Universitetsforlaget, 2021, s. 223, som fremholder at medkontrahentens aktsomhetsplikt innebærer en plikt til å ha gode nok rutiner til å fange opp misbruk av elektroniske signaturer.

banken og kunden, endrer vurderingen av når det foreligger aktsom god tro hos banken. Dersom det kan legges til grunn at banken ville ha oppdaget ugyldighetsgrunnen ved et fysisk møte, antar arbeidsgruppen at bankene må være forberedt på å bære denne tilleggsrisikoen ved elektroniske avtaler.»⁴⁸

Her ser det ut til at arbeidsgruppen mener at en god tro-vurdering må ta utgangspunkt i hva banken kunne oppdaget dersom avtalen ble inngått fysisk. Synspunktet synes å være at banken som den profesjonelle parten er nærmest til å dekke tap som oppstår som følge av at overgangen fra fysisk til elektronisk avtaleinngåelse vil gjøre det vanskeligere å oppdage svake ugyldighetsgrunner. Banken har mulighet til å pulverisere tapet og sette inn ytterligere kontrolltiltak. Dersom det ikke stilles krav til medkontrahenten utover å konstatere at avtalen er signert elektronisk, vil beskyttelsen som er ment å ligge i reglene om svak ugyldighet, for alle praktiske formål være lite verdt i en digitalisert verden.

Oppsummert vil en avtale med en elektronisk signatur påført av tredjeperson bli bindende for pseudounderskriveren dersom det foreligger et samtykke som etter alminnelige avtalerettslige regler utgjør en gyldig viljeserklæring. Der viljeserklæringen rammes av en svak ugyldighetsgrunn, er det noe uklart hvordan man skal vurdere spørsmålet om god tro hos medkontrahenten. Det er i denne sammenheng etter vårt syn grunn til å legge vekt på hvilke tiltak som kan forventes iverksatt av medkontrahenten med tanke på å forsikre seg om at viljeserklæringen ikke rammes av en ugyldighetsgrunn (herunder både falsk og andre ugyldighetsgrunner).

3.3 Avtalebinding på grunnlag av ulovfestet representasjon?

3.3.1 Innledende bemerkninger

Spørsmålet i dette punktet er hvorvidt utlevering av BankID-opplysninger til tredjeperson kan skape en rettslig legitimasjon slik at innehaveren blir bundet av disposisjoner foretatt i hans eller hennes navn av tredjeperson. En eldre person utleverer for eksempel sine BankID-opplysninger til en nabo for bistand til å betale en regning på nett. Naboen betaler regningen, men inngår også en mobilabonnementsavtale og en kredittavtale i BankID-innehaverens navn. Spørsmålet er da om BankID-innehaveren blir bundet av naboens disposisjoner. Det kan også spørres om potensielt uaktsomme forhold som ikke inkluderer frivillig overgivelse av BankID-opplysninger, for eksempel nedtegning av passord eller å falle for et phishing-angrep, slik at tredjeperson får tilgang til nødvendig sikkerhetsinformasjon, kan skape en rettslig legitimasjon.

⁴⁸ Se Finans Norge, *Elektroniske kredittavtaler. De ulike stadier for en elektronisk kredittavtale og de juridiske problemstillinger som oppstår underveis*, (2013), <https://www.finansnorge.no/contentassets/0bcdecfea95948fab9525848189d1548/last-ned-rapporten/rapport-fra-arbeidsgruppe-om-juridiske-problemstillinger-ved-elektroniske-kredittavtaler.pdf> [lest 08.11.21], s. 63.

Kjørven, Marte Eidsand, Hjort, Maria Astrup og Wærstad, Tone Linn (red.). *Bruk og misbruk av elektronisk identifikasjon*. 1. utg., Oslo: Karnov, 2025.

Dersom denne typen handlinger kan skape rettslig legitimasjon, vil pseudounderskriver i noen tilfeller kunne bli bundet av tredjepersons disposisjon på hans eller hennes vegne selv om disposisjonen ligger utenfor instruksene som ble gitt til tredjeperson.⁴⁹

At en person får tilgang til en annens eID, og signerer i dennes navn, utgjør ikke en type fullmakt som reguleres av avtaleloven [kapittel 2](#). Det kan imidlertid etableres fullmakt også på ulovfestet grunnlag, gjerne omtalt som «kombinasjons- eller tillitsfullmakt» eller bare «ulovfestet representasjon». Den sentrale dommen er [Rt-2011-410](#) (Optimogården). Saken gjaldt spørsmål om hvorvidt daglig leder av en avdeling av et selskap var legitimert til å inngå leieavtale om forretningslokaler på vegne av selskapet. Vurderingstemaet ble formulert som et spørsmål om hvorvidt «medkontrahenten har fått berettigede forventninger om at vedkommende har fullmakt» ([avsnitt 35](#)).

Det typiske for slike fullmakter er at fullmaktsgiver har opptrådt på en slik måte at han eller hun ut fra rimelighetshensyn bør anses bundet.⁵⁰ En slik vurdering kan i utgangspunktet synes å passe godt på tilfellet der pseudounderskriver utstyrer den andre med det nødvendige for å inngå en avtale i hans eller hennes navn, enten tredjeperson da inngår den avtalen det er bedt om, eller en annen avtale. På den annen side er det en vesentlig forskjell fra situasjonen der en tredjeperson får tilgang til sikkerhetsinformasjon som setter vedkommende i stand til å signere elektronisk på en annens vegne, og tradisjonelle fullmaktssituasjoner, der trepartsforholdet er synlig utad. I tradisjonelle fullmaktssituasjoner vil medkontrahenten være klar over at den han eller hun handler med, handler på vegne av en annen (fullmaktsgiver).⁵¹ I en situasjon der en tredjeperson handler på vegne av en annen ved bruk av dennes eID, vil det ikke være synlig at det er en annen enn innehaveren som påfører signaturen.

Spørsmålet om hvorvidt det kan etableres rettslig legitimasjon som binder pseudounderskriveren i slike situasjoner, har ikke blitt reist for Høyesterett i Norge. I norsk juridisk teori synes flertallet av forfattere å slutte opp om et utgangspunkt om at avtalerettslig binding er utelukket ved falsk som er muliggjort på grunn av uaktsomhet fra pseudounderskriveren, og at medkontrahenten er henvist til å kreve erstatning.⁵² Både i Sverige og Danmark har det imidlertid vært en utvikling i retning av at

⁴⁹ Se eksempelvis Birger Stuevold Lassen, [Kontraktsrettslig representasjon](#), 2. utg., Universitetsforlaget, 1992, for en fremstilling av reglene om dette.

⁵⁰ Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 10., utg., Gyldendal, 2017, s. 220.

⁵¹ Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 11. utg., Gyldendal, 2021, s. 230.

⁵² Geir Woxholth, *Avtalerett*, 11. utg., Gyldendal, 2021, s. 309, Hilde Hauge, *Ugyldighet ved formuerettslige disposisjoner*, Universitetsforlaget, 2009, s. 110, Johan Giertsen, *Avtaler*, 4. utg., Universitetsforlaget, 2021, s. 223 og Jo Hov, [Avtaleslutning og ugyldighet. Kontraktsrett I](#), 3. utg., Papinian, 2002, s. 238. Carl Jacob Arnholm, *Privatrett, II: Avtaler*, Johan Grundt Tanum, 1964, s. 275 åpner imidlertid for at en person som har håndtert et sjekkhefte uaktsomt, kan komme til å bli bundet som om sjekken var ekte. Se Line Utne Norland, [Avtalebinding ved misbruk av elektroniske signaturer](#), Masteroppgave, Universitetet i Oslo, 2021, Jussbuss stensilsérie nr. 152, s. 22–25 for en analyse av rettsoppfatningen i norsk juridisk teori.

Kjørven, Marte Eidsand, Hjort, Maria Astrup og Wærstad, Tone Linn (red.). *Bruk og misbruk av elektronisk identifikasjon*. 1. utg., Oslo: Karnov, 2025.

pseudounderskriveren på visse vilkår kan bli avtalerettslig bundet i situasjoner der en elektronisk signatur er påført av en tredjeperson.

Den norske avtaleloven er et resultat av et fellesnordisk lovsamarbeid som foregikk på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet.⁵³ Selv om avtalelovene i Danmark, Norge og Sverige er avvikende på noen punkter, gir de i hovedsak en lik regulering av sentrale avtalerettslige spørsmål.⁵⁴ For de *ulovfestede* tilfellene kan det imidlertid tenkes at det vil være større variasjon landene imellom. Likevel vil nok mange av de samme hensynene ligge til grunn for de ulovfestede som for de lovfestede spørsmålene, slik at løsningen i mange tilfeller vil bygge på de samme avveiningene og dermed gi et noenlunde likt resultat. Det gjør at man ofte kan se hen til dansk og svensk rettspraksis i avgjørelsen av avtalerettslige spørsmål der den norske retten er uklar.⁵⁵ I det følgende vil vi derfor gjøre rede for nyere praksis fra svensk og dansk høyesterett, før vi vurderer i hvilken utstrekning tilsvarende synspunkter kan gjøres gjeldende i norsk rett.

3.3.2 Svensk rett

Högsta domstolen i Sverige (HD) tok i desember 2021 stilling til om en mann som hadde overlatt sin BankID til samboeren for at samboeren skulle betale husholdningens løpende regninger, ble bundet av avtale om lån på 18 273 svenske kroner som samboeren tok opp i hans navn, og som han ikke hadde samtykket til.⁵⁶ HD kom til at overlatelsen av BankID utgjorde en fullmakt som i den konkrete saken måtte lede til binding for BankID-innehaveren.

HD peker på at det har vært et uavklart spørsmål om fullmaktsreglene kan anvendes i en situasjon der det er skjult for medkontrahenten at det ikke er hovedmannen selv som agerer, og viser til at verken forarbeidene til den svenske *avtalslagen* eller rettspraksis gir noe svar, og at oppfatningene i teorien har vært delte. Når HD kommer til at fullmaktsreglene kan få anvendelse, er det særlig begrunnet i at det synes å ha liten betydning for fullmaktsgiver og fullmektigen om det er synlig for medkontrahenten at fullmektigen opptrer via en mellommann. Når HD kommer til at fullmaktsreglene kan få anvendelse, er det særlig begrunnet i hensynet til omsetningslivet. Det synes å ha liten betydning for fullmaktsgiver og fullmektigen om det er synlig for medkontrahenten at fullmektigen opptrer via en mellommann: «tredje man bör i båda situationerna kunna förlita sig på att råatthandlingen binder huvudmannen».⁵⁷

⁵³ Jf. Mads Bryde Andersen, *Grundlæggende aftaleret*, 4. utg., Gjellerup, 2013, s. 53.

⁵⁴ Jf. Carl Jacob Arnholtz, *Privatrett, II: Avtaler*, Johan Grundt Tanum, 1964, s. 2.

⁵⁵ Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 10. utg., Gyldendal, 2017, s. 47. I [HR-2020-2401-A](#) (flypassasjerdommen) uttalte Høyesterett at «hensynet til nordisk rettsenhet kan ha en viss vekt», se [avsnitt 61](#).

⁵⁶ Högsta domstolen dom 9. desember 2021, mål nr. [T 930-21](#).

⁵⁷ Högsta domstolen dom 9. desember 2021, mål nr. [T 930-21](#) avsnitt 32.

Ikke enhver situasjon der noen har fått tilgang til en annens eID, vil imidlertid gi grunnlag for rettslig legitimasjon som binder innehaveren. HD slår for det første fast at et grunnvilkår er at tredjepersonen utleder en rett fra innehaveren til å bruke dennes eID.⁵⁸ Dersom en slik rett ikke kan utledes fra innehaveren, vil det dreie seg om en «obehørig användning» av en annens eID, og disposisjonen vil ikke være bindende for innehaveren. Det presiseres at i tilfeller der sikkerhetskoder mv. er tilegnet «genom tillgrepp, vilseledande eller liknande förfarande», kan binding ikke oppstå, fordi «innehavaren aldrig har avsett att e-legitimationen skulle nyttjas av annan för någon typ av rättshandlingar».⁵⁹ Binding er bare mulig dersom eID-en er overlatt til tredjeperson «i syfte att mottagaren ska få använda den för visst eller vissa ändamål».⁶⁰

Uttalelsene kan forstås slik at det er et absolutt vilkår at det foreligger et *gyldig samtykke* om at tredjeperson skal bruke innehavers eID til én eller flere bestemte rettshandlinger. Rammes samtykket av en ugyldighetsgrunn, kategoriseres forholdet som en «obehørig användning», og binding på grunnlag av fullmakt er utelukket. Henvisningen til «vilseledande» tyder på at dette også gjelder for omstendigheter som ellers vil kategoriseres som en svak ugyldighetsgrunn. HDs uttalelser tyder også på at rent uaktsomme forhold faller utenfor; disse kan ikke danne grunnlag for et gyldig samtykke fordi det er et vilkår at innehaveren har «avsett att e-legitimationen skulle nyttjas av annan för någon typ av rättshandlingar».⁶¹

Dersom grunnvilkåret om gyldig samtykke til å bruke eID-en i innehaverens navn til en eller annen rettshandling er oppfylt, må det foretas en konkret vurdering av om medkontrahenten har «befogad tillit till att rättshandlingen vidtogs av en behørig person».⁶² Ved vurderingen av om medkontrahenten kan ha slike berettigede forventninger, tar HD utgangspunkt i at tredjeperson normalt må kunne ha tillit til at en eID på høyt sikkerhetsnivå kun brukes av innehaveren selv, eller i det minste brukes med innehaverens samtykke. Vurderingen må imidlertid ta hensyn til «vilket slag av avtal som det rör sig om, vilken verksamhet som avtalet gäller, hur vanlig avtalstypen är och vilka åtaganden som avtalet innebär». Konkret peker HD på at overlatelse av eID til tredjeperson vil innebære en fullmakt som binder innehaveren for «ordinära transaktioner, däribland upptagandet av mindre lån». Videre uttaler HD at dersom

«e-legitimationen däremot används för rättshandlingar av mera speciellt slag, såsom upptagandet av större lån, har tredje man mindre anledning att hysa befogad tillit. Det gäller i synnerhet när innehavaren är en konsument. I sådana

⁵⁸ Högsta domstolen dom 9. desember 2021, mål nr. [T 930-21](#) avsnitt 11.

⁵⁹ Högsta domstolen dom 9. desember 2021, mål nr. [T 930-21](#) avsnitt 13.

⁶⁰ Högsta domstolen dom 9. desember 2021, mål nr. [T 930-21](#) avsnitt 16.

⁶¹ Högsta domstolen dom 9. desember 2021, mål nr. [T 930-21](#) avsnitt 13.

⁶² Högsta domstolen dom 9. desember 2021, mål nr. [T 930-21](#) avsnitt 33.

Kjørven, Marte Eidsand, Hjort, Maria Astrup og Wærstad, Tone Linn (red.). *Bruk og misbruk av elektronisk identifikasjon*. 1. utg., Oslo: Karnov, 2025.

*fall kan det krävas att tredje man gör ytterligare kontroller för att få bekräftat att rättshandlingen härrör från innehavaren».*⁶³

Synspunktet kan forstås som et utslag av det alminnelige fullmaktsrettslige utgangspunktet om at disposisjoner foretatt av en fullmektig som går utenfor de interne instruksene, ikke binder hovedmannen dersom medkontrahenten ikke er i aktsom god tro. Hvorvidt medkontrahenten er i aktsom god tro, må ses i sammenheng med hvilke kontrolltiltak det kan forventes at medkontrahenten iverksetter. På grunn av den generelle faren for misbruk av eID bør det i forbindelse med større transaksjoner, som inngåelse av lån av betydelig beløp, kunne forventes at en tredjeperson forsikrer seg om at han eller hun handler med rette vedkommende. Dette er de samme hensyn Høyesterett bygger på i [HR-2020-2021-A](#), selv om denne saken som nevnt gjaldt spørsmål om erstatningsansvar og ikke om avtalebinding.

I subsumsjonen la HD blant annet vekt på at formålet med å overlate BankID til samboeren nettopp var at hun skulle foreta økonomiske disposisjoner i innehaverens navn. Lånebeløpet var beskjedent, og det var ikke omstendigheter ved låneopptaket som ga banken oppfordring til å gjennomføre særskilte kontroller. Konklusjonen ble derfor at det forelå en fullmakt, og at pseudounderskriveren ble bundet av låneavtalen.

3.3.3 Dansk rett

I dansk rett har offentlige myndigheter lenge vært oppmerksom på de særlige problemstillinger som oppstår som følge av overgangen fra fysiske til digitale transaksjoner og avtaleinngåelser. Allerede i 1998 ble det nedsatt et offentlig utvalg som fikk i oppdrag å utrede ulike sider av digital handel og digital kommunikasjon. Som en del av dette arbeidet ble det utarbeidet en egen betenkning om elektroniske signaturer.⁶⁴ Utvalget avga sin endelige rapport i 2004.⁶⁵

I betenkningen om elektroniske signaturer gjennomgikk utvalget de avtale- og erstatningsrettslige implikasjonene av uberettiget bruk av systemer for elektroniske signaturer. Drøftelsene bygger blant annet på Henrik Udsens doktoravhandling [Den digitale signatur – ansvarsspørsmål](#).⁶⁶

Når det gjelder spørsmål om avtalebinding, fremgår det at utgangspunktet etter dansk rett er at en avtale med en digital signatur som er påført av en annen enn innehaveren, som utgangspunkt rammes av ugyldighetsgrunnen *falsk*. Det pekes videre på at dette

⁶³ Högsta domstolen dom 9. desember 2021, mål nr. [T 930-21](#) avsnitt 36.

⁶⁴ [Betænkning nr. 1456](#), *e-signatures retsvirkninger* (2004).

⁶⁵ [Beretning nr. 1517](#), *Beretning om elektronisk aftaleindgåelse og handel* (2004).

⁶⁶ Henrik Udsen, [Den digitale signatur – ansvarsspørsmål](#), Forlaget Thomson, 2002. Se også Henrik Udsen, «Uagtksomhed som aftalestiftende retsfaktum – et bidrag til den aftaleretlige forpligtelseslære», *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, 2006, s. 104–152.

utgangspunktet forlates dersom tredjeperson må sies å ha en fullmakt. Utvalget peker i den forbindelse på at

*«[d]en blotte overgivelse af den private nøgle med tilhørende adgangskode til en anden antages næppe i sig selv at indebære, at den pågældende herved får fuldmagt eller i øvrigt kan anses som legitimeret til at indgå aftaler på certifikatindehaverens vegne».*⁶⁷

Vurderingen av om det foreligger en fullmakt i slike situasjoner, må avgjøres ut fra en

«samlet vurdering af det samlede hændelsesforløb, herunder kendskab til, hvilke oplysninger den enkelte løftemodtager måtte have været i besiddelse af om forholdet mellem certifikatindehaveren og den, der (uberettiget) har afgivet løftet ved brug af den digitale signatur.

*Hvis den private nøgle er kompromitteret som følge af certifikatindehaverens egen uagtsomhed, og certifikatindehaveren ikke efterfølgende sørger for at få spærret sin signatur, vil dette efter omstændighederne kunne indgå i den samlede vurdering af, om certifikatindehaveren bliver aftaleretligt forpligtet. Manglende spærring vil således efter omstændighederne kunne medføre, at certifikatindehaveren anses for at have givet besidderen af den private nøgle, der uhindret får mulighed for fortsat at anvende denne, fuldmagt hertil. Der skal dog formentlig temmelig meget til, og navnlig må det formentlig kræves, at certifikatindehaveren har viden om, at den private nøgle er kompromitteret».*⁶⁸

Det legges altså opp til en konkret vurdering, der også uaktsomhet kan danne grunnlag for en fullmakt som innebærer at pseudounderskriveren blir bundet. Det skal likevel mye til før fullmakt kan konstateres på et slikt grunnlag. Antakelig må det kreves en kvalifisert form for uaktsomhet.⁶⁹ Et minstekrav synes å være at pseudounderskriver kjenner til at NemID er havnet på andres hender, og at pseudounderskriver har unnlatt å foreta nødvendige eller anbefalte skritt for å unngå videre tap, slik som å sperre brikken.

Utvalget fant ikke grunn til å foreslå særskilte regler om rettsvirkningene av elektroniske signaturer. Etter utvalgets oppfatning er det mest hensiktsmessig om spørsmål om avtalebinding blir avgjort av domstolene basert på en konkret vurdering av omstendighetene i den enkelte sak.⁷⁰

⁶⁷ [Betænkning nr. 1456](#), *e-signatures retsvirkninger* (2004) s. 106–107.

⁶⁸ [Betænkning nr. 1456](#), *e-signatures retsvirkninger* (2004) s. 107.

⁶⁹ Jf. Susanne Karstofte, «Misbrug af NemID til optagelse af lån», *Ugeskrift for Retsvæsen*, U.2019B, s. 339–348, s. 340.

⁷⁰ [Betænkning nr. 1456](#), *e-signatures retsvirkninger* (2004) s. 109–110.

I de siste tre årene har dansk Højesteret i fem saker tatt stilling til hvordan denne konkrete vurderingen skal foretas i praksis.

Den første saken gjaldt en ung mann med rusproblemer som angivelig ble presset til å gi fra seg kopi av pass, kredittkort med kode samt kodekort og personlig passord til NemID som nedbetaling av en narkotikagjeld på 15 000 danske kroner.⁷¹ Gjennom misbruk av kredittkort og NemID ble mannen pådratt ca. 400 000 danske kroner i gjeld. Den konkrete saken som ble prøvd for domstolen, gjaldt tvangsfullbyrdelse av et gjeldsbrev på grunnlag av et forbrukslån på 50 000 danske kroner.

Højesteret kom til at låneavtalen og tilhørende gjeldsbrev var gyldig og bindende. Under henvisning til uttalelsene i betenkningen om e-signaturer vises det til at det må gjøres en konkret vurdering, der sentrale momenter er

*«under hvilke omstændigheder tredjemand er kommet i besiddelse af indehaverens nøgle (brugernavn, adgangskode og nøglekort til NemID), om indehaveren har haft kendskab til, at tredjemand er kommet i besiddelse af de pågældende oplysninger, og om indehaveren har gjort, hvad der var muligt for at forhindre misbrug, f.eks. ved at spærre sit NemID så hurtigt som mulig».*⁷²

Subsumsjonen er svært kort; det vises kun til at

*«af de grunde, der er anført af landsretten, [har] A udvist en sådan grad af uaktsomhed, at han i forhold til Basisbank hæfter for låneoptagelsen på aftaleretligt grundlag, selv om underskriften ikke er tilføjet digitalt af ham selv».*⁷³

Heller ikke landsretten gir imidlertid en begrunnelse for avtalebinding ut over å vise til at A har utlevert personlig sikkerhetsinformasjon, og at «en samlet vurdering af hændelsesforløbet» innebærer at A har utvist en slik grad av uaktsomhet at han blir bundet av avtalen.

Mannen som ble utsatt for svindelen, hadde blant annet anført at sikkerhetsopplysningene ble utlevert under trussel om vold, og at avtalen derfor var ugyldig etter avtaleloven [§ 28](#). Han hadde videre anført at han som følge av psykiske diagnoser ikke forsto at opplysningene kunne misbrukes til å ta opp lån. Han anførte også at han ikke burde fått lån, og at banken i alle tilfeller kunne oppdaget svindelen dersom de hadde hatt bedre sikkerhetsrutiner. Mannen bodde hjemme hos moren sin og levde av sosiale stønader. Ingen av disse anførselene kommenteres av Højesteret.

⁷¹ [U.2019.1192](#).

⁷² Jf. [U.2019.1192](#) på s. 1197.

⁷³ Jf. [U.2019.1192](#) på s. 1197.

Den andre saken gjaldt en mann som ble kontaktet av to venner på Facebook.⁷⁴ De bad om hans hjelp til å skaffe 40 000 danske kroner for å bistå en annen felles venn som hadde behov for penger. Pseudounderskriver ble bedt om å overlevere NemID og passord. Han fikk forklart at disse opplysningene skulle brukes til å få penger ut fra en konto. Det ble søkt om og innvilget et lån på 43 000 danske kroner, som ble satt inn på mannens konto. Han tok deretter ut 40 000 danske kroner i kontanter, som han leverte til vennen. De resterende 3000 danske kronene var vederlag for at han bisto med å hjelpe vennene. Samme kveld ble han mistenksom og lurte på hvor pengene hadde kommet fra. Han anmeldte forholdet til politiet neste dag.

Højesteret gjentok her begrunnelsen fra den første dommen og viste til at mannen etter en konkret helhetsvurdering hadde opptrådt så uaktsomt at han ble avtalerettslig bundet.

Den tredje saken gjaldt et tilfelle av svindel mellom nærstående: En mann brukte samboerens NemID til å ta opp tre lån på til sammen 44 000 danske kroner.⁷⁵ Mannen hadde fått tilgang til samboerens NemID ved å fotografere kodekortet hun hadde liggende i lommeboka. Brukernavn og passord var lagret på parets felles nettbrett. Kvinnen visste ikke om låneopptakene. Højesteret konkluderte med at kvinnen ikke hadde utvist en grad av uaktsomhet som kunne tilsi verken avtalebinding eller erstatningsansvar overfor kreditorene.

I den fjerde saken hadde en psykisk utviklingshemmet mann overgitt NemID-opplysninger til en ukjent mann han hadde skrevet meldinger med på Facebook Messenger.⁷⁶ Svindleren hadde utgitt seg for å være en jente og hadde bedt om mannens NemID-opplysninger for å kunne betale en regning. Mannens motivasjon for å gi fra seg NemID-opplysningene var et ønske om å innlede et kjæresteforhold med «jenta». Mannen hadde ikke økonomisk vergemål, men ble bistått av en kommunal hjemmeveileder i økonomiske spørsmål. Svindleren tok opp et lån på 13 400 danske kroner i mannens navn.

Højesteret konkluderte med at mannen i utgangspunktet hadde opptrådt på en slik måte at han ble bundet av låneavtalen og gjeldsbrevet. Avtalen ble likevel ikke funnet bindende, idet den ble rammet av ugyldighet etter værgemålsloven [§ 46](#) om avtaler som er «indgået af en person, der på grund af sindssygdom, herunder svær demens, hæmmet psykisk udvikling, forbigående sindsforvirring eller en lignende tilstand manglede evnen til at handle fornuftmæssigt».

⁷⁴ [U.2019.1197](#).

⁷⁵ [U.2021.2320](#).

⁷⁶ [U.2022.411](#).

Den siste saken gjaldt et par, A og B, som ble lurt til å gi fra seg NemID-opplysninger. Svindleren hadde ringt både A og B og utgitt seg å være fra politiet. Han ba om å få NemID-opplysninger under dekke av å skulle etterforske et hackerangrep på Bs Instagram-konto.⁷⁷ A og B sendte sine NemID-opplysninger på sms slik de ble bedt om, og det ble tatt opp en rekke lån. I tillegg ble kontoen tappet for penger. «Politimannen» hadde opplyst at etterforskningen var taushetsbelagt i seks dager. Da A fortalte om hendelsen til en venn etter seks dager, ble han gjort oppmerksom på at han kunne ha blitt utsatt for svindel, og forholdet ble politianmeldt. Den konkrete saken gjaldt et lån på 62 000 danske kroner.

Højesteret gjentok først standardformuleringen som er brukt i de fire første sakene, om at spørsmålet om avtalebinding må avgjøres ut fra en konkret helhetsvurdering. Deretter presiseres det imidlertid at *hovedregelen* er at man ikke blir bundet i tilfeller av falsk, og at overlevering av NemID-opplysninger i seg selv ikke er tilstrekkelig til å konstatere avtalebinding. Denne hovedregelen er ikke fremhevet i tidligere avgjørelser. Højesteret konkluderte med at A og B ikke er avtalerettslig bundet av låneavtalen. Banken hadde i tillegg anført at A og B var ansvarlig for bankens tap på grunnlag av erstatningsrettslige regler. Denne anførselen kommenterer ikke Højesteret.

Selv om dansk rett bygger på at spørsmålet om binding må bero på en konkret vurdering av hvorvidt NemID-innehaveren har opptrådt uaktsomt, gir de fem dommene et samlet bilde som ikke er så ulikt det svensk HD har trukket opp i dommen beskrevet ovenfor. Også i dansk rett synes man å bygge på en grensedragning mellom tilfeller der tredjeperson utleder en rett fra innehaveren av NemID til å legitimere seg som denne, og tilfeller der en slik rett ikke kan utledes fra innehaveren. Dette er særlig tydelig i den siste dommen. «Politimannen» legitimerte seg ikke, og A og B var klar over at man ikke bruker NemID for å autentisere seg på Instagram. Dekkhistorien som ble gitt, var derfor ikke særlig troverdig. En alminnelig uaktsomhetsvurdering kunne lett lede til konklusjonen om at A og B hadde opptrådt uaktsomt. Likevel synes særlig den første dommen å være streng sett fra NemID-innehaverens side. En konkret og skjønnsmessig vurdering av den enkelte sak, med tilhørende svært knappe begrunnelser fra Højesteret, skaper dessuten lav forutsigbarhet.

3.3.4 Forholdet til norsk rett

Oppsummert synes rettsstilstanden i Sverige, etter dommen fra Högsta domstolen, å være at frivillig overlevering av BankID til en tredjeperson i den hensikt at tredjepersonen skal foreta rettslige disposisjoner på pseudounderskriverens vegne, kan medføre en fullmakt som fører til binding for pseudounderskriveren. Forutsetningen er at tredjepersonen utleder en rett fra pseudounderskriveren til å anvende dennes eID til en eller annen disposisjon. Rent uaktsomme forhold kan derimot ikke lede til binding. I

⁷⁷ [U.2022.414H](#).

dansk rett kan avtalebinding konstateres på grunnlag av uaktsomhet, men det kreves en kvalifisert uaktsomhet, og Høyesteret har understreket at hovedregelen er at avtalen ikke binder når den er basert på digitalt id-tyveri.

For norsk retts vedkommende har spørsmålet ikke blitt prøvet av Høyesterett. I teorien har det som nevnt vært enighet om at medkontrahenten er henvist til å kreve erstatning fra pseudounderskriveren, og at avtalen ikke blir bindende. Spørsmålet er om rettsutviklingen i Danmark og Sverige påvirker norsk rett, slik at det også her er en utvidet adgang til å bygge på ulovfestet representasjon. Dette er et uavklart spørsmål, men etter vårt syn bør man for norsk retts vedkommende holde fast ved at avtalen rammes av falsk når den er signert av en tredjeperson uten pseudounderskriverens samtykke.

For svensk retts vedkommende må Högsta domstolens konklusjon forstås i lys av at adgangen etter svensk rett til å kreve erstatning for rene formuestap («ren förmögenhetsskada») etter skadesstandslagen er svært begrenset.⁷⁸ Medkontrahenten kan derfor, i motsetning til etter norsk rett, ikke kreve erstatning for formuestap som oppstår på grunn av uaktsom håndtering av en eID. Dermed oppstår det et behov for å legge fullmaktsinstituttet på strekk for å kunne etablere rettslig grunnlag for økonomisk ansvar for BankID-innehaveren i enkelte situasjoner der dette virker rimelig.

I norsk rett er dette behovet for å legge avtaleretten på strekk ikke til stede, da det er mulig for medkontrahenten å påberope seg alminnelige erstatningsrettslige regler der BankID-innehaveren har utvist skyld. Generelt synes erstatningsretten å være bedre egnet til å håndtere den interesseavveiningen som må foretas i situasjoner av misbruk av BankID.

Misbruk av en annens BankID for egen økonomisk vinning innebærer en straffbar identitetskrenkelse etter straffeloven [§ 202](#). I saker der spørsmål om tillitsfullmakt har blitt behandlet i norsk Høyesterett, har ikke fullmektigen foretatt disposisjoner i egen vinnings hensikt. I [Rt-2011-410](#) (Optimogården), for eksempel, inngikk ikke daglig leder leieavtalen med siktemål å utnytte eiendommen privat eller på annen måte skaffe seg egen vinning. Daglig leder inngikk avtalen i selskapets, ikke egen, interesse.

Et tilfelle der en person misbruker en annens BankID til å inngå for eksempel en låneavtale, hvor formålet er at pengene skal tilflyte vedkommende selv, har lite til felles med klassiske fullmaktssituasjoner. Derimot kan det være mer nærliggende å bygge på fullmaktssynspunkter der disposisjonen reelt sett er foretatt i BankID-innehaverens interesse. En ektefelle bruker for eksempel den andre ektefellens BankID til å binde renten på ektefellens studielån eller for å inngå en mobilabonnementsavtale som er tiltenkt ektefellen – selv om samtykke ikke er innhentet på forhånd. Disse situasjonene vil heller ikke rammes av straffelovens forbud mot identitetskrenkelse, idet de ikke er

⁷⁸ Se skadeståndslag (1972:207) [2 kap. § 2](#) jf. [1 kap. § 2](#).

Kjørven, Marte Eidsand, Hjort, Maria Astrup og Wærstad, Tone Linn (red.). *Bruk og misbruk av elektronisk identifikasjon*. 1. utg., Oslo: Karnov, 2025.

foretatt med forsett om å oppnå «uberettiget vinning» eller «påføre en annen tap eller ulempe».

Etter vårt syn bør man som et minimum ikke kunne etablere en fullmakt i tilfeller der disposisjonen rammes av straffelovens forbud mot identitetskrenkelse. Det finnes imidlertid noen eksempler på underrettspraksis som bygger på at overlevering av BankID til en tredjeperson, som deretter misbruker denne i egen vinnings hensikt, etablerer en fullmakt, slik at tredjepersonens disposisjoner blir bindende for pseudoinnehaveren.⁷⁹ Disse dommene har naturligvis begrenset rettskildemessig verdi, og i fravær av andre autoritative kilder hva gjelder norsk rett, bør de heller ikke tas til inntekt for at frivillig overlevering av signaturfremstillingsdata skal anses som et fullmaktsforhold.⁸⁰

Etter vårt syn taler de beste grunner etter dette for å legge til grunn en forståelse av de ulovfestede fullmaktsreglene som utelukker tillitsfullmakt, i tilfeller der «representasjonen» er usynlig for medkontrahenten. Som et minimum bør fullmakt være utelukket dersom «fullmektigens» handlinger rammes av straffelovens forbud mot identitetskrenkelse. Konklusjonen må imidlertid anses usikker.

For det tilfellet at norsk rett skulle åpne for en forståelse av de ulovfestede fullmaktsreglene som innebærer at pseudounderskriver kan bli avtalerettslig bundet av en elektronisk signatur som er påført av tredjeperson, er det grunn til å understreke at man må ha ugyldighetsreglene for fullmakter i mente. Det er for eksempel ikke upraktisk at BankID-opplysninger blir fratvunget eller fralurt pseudounderskriver under omstendigheter som ellers vil føre til at viljeserklæringen blir ugyldig, jf. punkt 3.2.

Det alminnelige avtalerettslige utgangspunktet er at en fullmakts gyldighet må avgjøres i to ledd: (1) overfor fullmektig og (2) overfor medkontrahent.⁸¹ I utgangspunktet må disposisjonene i begge ledd være gyldige for at gyldig bindende avtale skal oppstå. Dersom noen blir frarøvet personopplysninger og sikkerhetsinformasjon under omstendigheter som ellers vil rammes av en sterk ugyldighetsgrunn, kan det i alle tilfelle ikke bli tale om en fullmakt som leder til binding. Lassen fremholder at det må gjelde som alminnelig regel at

«hvis fullmaktsgivelsen rammes av en sterk ugyldighetsgrunn ... så blir det ingen fullmakt av [sic]; alle fullmektigens disposisjoner blir følgelig uforpliktende for fullmaktsgiveren. Er for eksempel fullmaktsgivelsen sinnssykt motivert – influert av fullmaktsgiverens

⁷⁹ Se [TGLØM-2020-36796](#) og [TGJOV-2020-72142-2](#).

⁸⁰ Jf. Bjarte Askeland, «Rettsoppfatninger som rettskilde», i Alf Petter Høgberg og Jørn Øyrehagen Sunde, red., *Juridisk metode og tenkemåte*, Universitetsforlaget, 2019, s. 452–475, s. 462.

⁸¹ Jf. Jo Hov, *Avtaleslutning og ugyldighet. Kontraktsrett I*, 3. utg., Papinian, 2002, s. 349, Birger Stuevold Lassen, *Kontraktsrettslig representasjon*, 2. utg., Universitetsforlaget, 1992, s. 62, Geir Woxholth, *Avtalerett*, 10. utg., Gyldendal, 2017, s. 235.

Kjørven, Marte Eidsand, Hjort, Maria Astrup og Wærstad, Tone Linn (red.). *Bruk og misbruk av elektronisk identifikasjon*. 1. utg., Oslo: Karnov, 2025.

*sinnssykdom – så er den alltid ugyldig. De disposisjoner fullmektigen foretar i henhold til en slik fullmakt faller sammen, uansett hvor fornuftige de måtte være».*⁸²

Dette må gjelde også her: Tilegnelse av en annens BankID ved grov tvang, ved å utnytte personens sinnslidelse etc. kan under ingen omstendigheter lede til en rettslig legitimasjon som kan føre til binding for BankID-innehaveren. Noe mer tvilsomt kan spørsmålet være der noen har tilegnet seg en annens BankID ved omstendigheter som ellers faller inn under en svak ugyldighetsgrunn, for eksempel «ordinær» tvang etter avtaleloven § 29.

Problemet er at det i realiteten ikke foreligger en fullmaktserklæring som reglene om ugyldighet kan anvendes på. Her bør man trolig legge seg på den linje Högsta domstolen tilsynelatende har lagt seg på, og oppstille det som et grunnvilkår for en eventuell tillitsfullmakt at det foreligger et gyldig samtykke til bruk av eID-en til én eller flere bestemte disposisjoner. Følgelig vil fullmakt være utelukket der samtykket er rammet av en eller annen ugyldighetsgrunn – uavhengig av om denne er sterk eller svak.

3.4 Avtalebinding på grunnlag av etterfølgende passivitet fra pseudoavgiver

I litteraturen er det diskutert hvorvidt pseudounderskriver har plikt til å varsle godtroende medkontrahent når avtalen er inngått ved falsk.⁸³ I forlengelsen av dette er det også et spørsmål hva som er virkningen av utelatt varslingsplikt for pseudounderskriver, dersom pseudounderskriver har slik plikt: Blir pseudounderskriver avtalerettslig bundet eller kun erstatningsansvarlig?⁸⁴ Dette er spørsmålene som skal drøftes i det videre.

Hauge problematiserer hva som er grunnlaget for varslingsplikten. Som hun påpeker, vil plikten i noen tilfeller være kontraktsfestet.⁸⁵ Dette gjelder for avtaler inngått ved bruk av BankID, hvor avtalens punkt 4.2 gir kunden en plikt til å underrette utsteder «snarest mulig» etter at hun får mistanke om eller blir kjent med «at BankID og/eller tilhørende passord og personlig kode er kommet bort eller at uvedkommende har fått kjennskap til passord/personlig kode».⁸⁶ Etter avtalen har pseudounderskriver altså plikt til å melde fra til utstederen av BankID dersom hun blir kjent med eller mistenker at noen har signert med hennes elektroniske signatur.

Et spørsmål som oppstår, er om pseudounderskriver også har plikt til å melde fra til medkontrahenten (som typisk er en annen enn den som har utstedt BankID). Hov tar til

⁸² Birger Stuevold Lassen, *Kontraktsrettslig representasjon*, 2. utg., Universitetsforlaget, 1992, s. 63.

⁸³ Jf. Jo Hov, *Avtaleslutning og ugyldighet. Kontraktsrett I*, 3. utg., Papinian, 2002, s. 238.

⁸⁴ Jf. Jo Hov, *Avtaleslutning og ugyldighet. Kontraktsrett I*, 3. utg., Papinian, 2002, s. 238.

⁸⁵ Jf. Hilde Hauge, *Ugyldighet ved formuerettslige disposisjoner*, Universitetsforlaget, 2009, s. 303.

⁸⁶ Se «Avtalevilkår for PersonBankID og AnsattBankID – PDS», tilgjengelig på https://www.bankid.no/globalassets/dokumenter/apne-sider/bankid/dnb_pds_personal-v1.1.1.pdf [lest 2. september 2022].

orde for at det må finnes en slik plikt.⁸⁷ Begrunnelsen for dette er at hensynet til pseudounderskrivers eventuelle motvilje mot å angi en falskner, når dette for eksempel er et familiemedlem, ikke kan få så stor vekt at det går utover godtroende tredjepersons berettigede forventninger.⁸⁸ Her ser man at hensynet til omsetningslivet og det å kunne stole på ektheten av en avtale blir vektlagt. Dette må også være et sterkt argument når det gjelder elektronisk signatur, som i enda større grad enn en fysisk signatur kan brukes til å validere en persons identitet. Også Woxholth synes å legge til grunn at man har en plikt til å varsle medkontrahenten.⁸⁹

Både Hov og Woxholth viser til avgjørelsen i [Rt-1918-689](#). Saken gjaldt en forretningsmann som i over to år forholdt seg passiv, selv om han mottok varsler fra banken som viste at det var utstedt en rekke veksler i hans navn. Førstvoterende bemerker at pseudounderskriver ikke varsler banken, men «fortsetter forholdet, som om alt var i orden».⁹⁰ Det legges vekt på at pseudounderskriver var en forretningsmann, og at falskneriet hadde pågått over lengre tid. Dette kan tilsi at varslingsplikten ikke vil inntre i tilfeller der det kun er inngått én avtale, og at det har betydning om falskneriet skjer i pseudounderskrivers private eller profesjonelle sfære.

Det synes altså som om rettstilstanden i Norge er slik at pseudounderskriver har en plikt til å varsle medkontrahent. Det kan likevel hende at plikten først blir aktuell dersom det er falskneri som foregår over noe lengre tid, eller der pseudounderskrivers forhold tilsier at han eller hun har en særlig oppfordring til å være oppmerksom på at slikt kan skje. På den annen side er dette standpunktet hentet fra en svært gammel avgjørelse. Det kan hevdes at samfunnet og retten har endret seg i såpass stor grad at synspunktet ikke lenger kan legges til grunn. Som Hauge påpeker, kan det til og med i noen tilfeller inntre en varslingsplikt overfor potensielle medkontrahenter hvis pseudounderskriver er kjent med at det er sannsynlighet for at misbruk kan ha skjedd – typisk ved tap av kort og kode.⁹¹ Dette må være et uttrykk for at varslingsplikten lettere vil inntre på områder hvor man er kjent med at falskneri kan skje.

Det vil imidlertid i mange tilfeller være problematisk å vite hvem man eventuelt skal varsle. BankID kan benyttes som både elektronisk signatur og autentisering på svært mange forskjellige tjenester og måter, og det kan neppe forventes at en pseudounderskriver skal helgardere seg og kontakte alle potensielle medkontrahenter. Det bør nok legges til grunn at pseudounderskrivers varslingsplikt først inntre når han har en konkret mistanke, eventuelt når han har faktisk kunnskap om forholdet.

⁸⁷ Jf. Jo Hov, *Avtaleslutning og ugyldighet. Kontraktsrett I*, 3. utg., Papinian, 2002, s. 238.

⁸⁸ Jf. Jo Hov, *Avtaleslutning og ugyldighet. Kontraktsrett I*, 3. utg., Papinian, 2002, s. 238.

⁸⁹ Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 11. utg., Gyldendal, 2021, s. 309.

⁹⁰ Jf. [Rt-1918-689 s. 690](#).

⁹¹ Hilde Hauge, *Ugyldighet ved formuerettslige disposisjoner*, Universitetsforlaget, 2009, s. 303.

Kjørven, Marte Eidsand, Hjort, Maria Astrup og Wærstad, Tone Linn (red.). *Bruk og misbruk av elektronisk identifikasjon*. 1. utg., Oslo: Karnov, 2025.

Både Woxholth og Hov mener at manglende varslingskun kan medføre et erstatningsansvar, og at det ikke vil føre til at pseudounderskriver blir bundet av avtalen.⁹² Også Giertsen og Hauge mener at erstatning er utgangspunktet.⁹³ Hauge setter imidlertid spørsmålsteget ved riktigheten av at falsk behandles annerledes enn ugyldighetsgrunnene *grov tvang* og *mekanisk tvang*, hvor manglende varslingsfører til at pseudounderskriver blir bundet av avtalen.⁹⁴ Selv om dette synspunktet nok kunne diskuteres videre, må dagens rettstilstand anses fastslått, fordi løsningen for grov og mekanisk tvang er hjemlet i lov og forarbeider, hvilket ikke er tilfellet for falsk.⁹⁵

I de tilfeller hvor pseudounderskriver har en plikt til å varsle, vil manglende varslingskun føre til erstatningsansvar der det foreligger årsakssammenheng mellom den manglende varslingsog medkontrahentens økonomiske tap.⁹⁶ Det vil si at dersom en falsk elektronisk signatur brukes til å inngå én avtale, og pseudounderskriver ikke oppdager dette før etter at medkontrahenten har ytt sin del og dermed fått sitt økonomiske tap, vil varslingsplikten være uten reell betydning.

Oppsummert synes det altså å kunne oppstilles en plikt for pseudounderskriver til å varsle medkontrahenten når pseudounderskriver blir klar over eller får en mistanke om misbruket. Manglende reklamasjon kan likevel ikke føre til at pseudounderskriver blir bundet til avtalen. Pseudounderskriver blir kun erstatningsansvarlig, og kun dersom det er adekvat årsakssammenheng mellom den manglende varslingsog det økonomiske tapet.

En annen sak er at pseudounderskriveren har anledning til å godkjenne disposisjonen i ettertid, slik at en avtale som i utgangspunktet ble rammet av falsk, likevel blir bindende.⁹⁷

⁹² Jf. Jo Hov, *Avtaleslutning og ugyldighet. Kontraktsrett I*, 3. utg., Papinian, 2002, s. 238, Geir Woxholth, *Avtalerett*, 11. utg., Gyldendal, 2021, s. 309.

⁹³ Jf. Johan Giertsen, *Avtaler*, 4. utg., Universitetsforlaget, 2021, s. 222 og Hilde Hauge, *Ugyldighet ved formuerettslige disposisjoner*, Universitetsforlaget, 2009, s. 303.

⁹⁴ Jf. Hilde Hauge, *Ugyldighet ved formuerettslige disposisjoner*, Universitetsforlaget, 2009, s. 303.

⁹⁵ Jf. Hilde Hauge, *Ugyldighet ved formuerettslige disposisjoner*, Universitetsforlaget, 2009, s. 303.

⁹⁶ Jf. Geir Woxholth, *Avtalerett*, 11. utg., Gyldendal, 2021, s. 310.

⁹⁷ Geir Woxholth, *Avtalerett*, 11. utg., Gyldendal, 2021, s. 309 og Hilde Hauge, *Ugyldighet ved formuerettslige disposisjoner*, Universitetsforlaget, 2009, s. 323. Se Line Utne Norland, *Avtalebinding ved misbruk av elektroniske signaturer*, Masteroppgave, Universitetet i Oslo, 2021, Jussbuss stensilserie nr. 152, s. 30–31, for en fremstilling av dette.

4 Om forholdet mellom avtalebinding og nye regler om ansvarsbegrensning ved misbruk av elektroniske signaturfremstillingsdata i finansavtaleloven

4.1 Overordnet om forholdet mellom avtalebinding og nye regler i finansavtaleloven om ansvarsbegrensning ved misbruk

Problemet med digitalt ID-tyveri og falske digitale signaturer kan tenkes å oppstå i alle typer avtaler som kan inngås elektronisk. I praksis ser vi imidlertid at problemet er særlig utbredt for låneavtaler. Årsaken er opplagt: Ved å utgi seg for å være en annen kan en svindler få utbetalt store lånebeløp og oppnå økonomisk vinning.

Gjeldende finansavtalelov (heretter «finansavtaleloven 1999»)⁹⁸ regulerer kun ansvar etter uautoriserte betalingstransaksjoner, slik som kortbelastninger og kontooverføringer.⁹⁹ *Inngåelse* av avtaler om finansielle tjenester, for eksempel avtaler om betalingstjenester eller kreditt, utgjør ikke «uautoriserte betalingstransaksjoner» og faller derfor utenfor gjeldende regulering om dette i finansavtaleloven.

Pseudounderskrivers ansvar for avtaler som er signert digitalt av en tredjeperson, avgjøres etter alminnelige kontrakts- og erstatningsrettslige regler.¹⁰⁰ Det betyr at rettighetshaver blir bundet til kontrakten så langt dette følger av alminnelige regler om avtalebinding, som vi har gjort rede for i foregående punkter. I tillegg gjelder den alminnelige culpanormen, slik at pseudounderskriver blir ansvarlig for hele det økonomiske tapet dersom han eller hun har opptrådt uaktsomt.¹⁰¹

I 2020 ble det vedtatt en ny finansavtalelov (heretter «finansavtaleloven 2020»). Det er ventet at loven vil tre i kraft i januar 2023. Med den nye loven innføres en spesialregulering av ansvarsspørsmålet for misbruk av elektronisk signatur til inngåelse av avtaler om finansielle tjenester, se §§ [3-16](#) til [3-21](#). Det følger av [§ 3-20](#) første ledd at

«[e]rstatningsansvar som tjenesteyteren kan gjøre gjeldende mot rettighetshaveren i samsvar med ellers gjeldende rettsregler for misbruk av elektroniske

⁹⁸ Lov [25. juni 1999 nr. 46](#) om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven).

⁹⁹ Jf. finansavtaleloven 1999 [§ 35](#). Se også [HR-2020-2021-A avsnitt 36](#), hvor det uttales at det ikke finnes lovregulering av spørsmålet. Spørsmålet om hvorvidt en betaling er «uautorisert» (eller «ikke godkjent», som er terminologien i finansavtaleloven 2020), må imidlertid også løses på grunnlag av alminnelige avtalerettslige regler om viljeserklæringer og representasjon. Se Marte Eidsand Kjørven, Alf Petter Høgberg og Geir Woxholth, «[BankID-opplysninger på avveie – om vilkårene for aktivering av forsettsansvaret etter finansavtaleloven § 35 \(3\) og ny finansavtalelov § 4-30 \(4\)](#)», *Lov og Rett*, 2021, 60(6), s. 335–366, som drøfter spørsmål om representasjon i relasjon til reglene om uautoriserte / ikke godkjente betalingstransaksjoner.

¹⁰⁰ Jf. [HR-2020-2021-A avsnitt 36](#).

¹⁰¹ Jf. [HR-2020-2021-A avsnitt 51](#).

Kjørven, Marte Eidsand, Hjort, Maria Astrup og Wærstad, Tone Linn (red.). *Bruk og misbruk av elektronisk identifikasjon*. 1. utg., Oslo: Karnov, 2025.

signaturfremstillingsdata, kan ikke overstige de egenandeler som følger av annet til femte ledd».

Pseudounderskriver svarer som hovedregel med en egenandel på inntil 450 kroner.¹⁰² Har pseudounderskriver handlet grovt uaktsomt, svarer han eller hun med inntil 12 000 kroner.¹⁰³ Dersom pseudounderskriver forsettlig har misligholdt sine plikter etter finansavtaleloven [§ 3-19](#), kan vedkommende holdes ansvarlig for det fulle beløpet han eller hun er ansvarlig for etter «ellers gjeldende rettsregler».¹⁰⁴ Pliktene innebærer å bruke signaturfremstillingsdataene i samsvar med vilkårene for utstedelse og bruk og å ta alle rimelige forholdsregler for å beskytte signaturfremstillingsdataene. De nye reglene er utformet etter modell av reglene som gjelder for uautoriserte betalingstransaksjoner.

Etter ordlyden er det klart at de nye reglene begrenser pseudounderskrivers *erstatningsansvar* etter den alminnelige culperegelen. Spørsmålet er imidlertid om reglene også får betydning for hvorvidt en avtale om finansielle tjenester er bindende etter alminnelige avtalerettslige regler.

I punkt 3 har vi vurdert tre mulige grunnlag for avtalebinding når signaturen er påført av en annen. Som det fremgår der, kan pseudounderskriver bli bundet dersom han eller hun har (gyldig) samtykket til signeringen. Det må gjelde også etter ikrafttredelsen av finansavtaleloven 2020. I en slik situasjon foreligger det ikke «misbruk» av elektroniske signaturfremstillingsdata, jf. [§ 3-16](#) første ledd bokstav d.

Som vi har vist, er det stor grad av usikkerhet knyttet til om avtalebinding kan skje på grunnlag av ulovfestet representasjon (fullmakt) eller etterfølgende passivitet. Det gjør at det er aktuelt å vurdere forholdet mellom alminnelig avtalerett og finansavtalelovens regler for disse tilfellene. Spørsmålet er om finansavtalelovens regulering av *erstatningsansvar* påvirker vurderingen av *avtalerettslig binding*.

4.2 Ansvar ved frivillig eller uaktsom overgivelse av BankID-opplysninger

Ovenfor, i punkt 3.3, har vi konkludert med at de beste grunner taler for at frivillig overlevering av BankID til en tredjeperson ikke bør føre til avtalebinding for BankID-innehaveren, men at konklusjonen er usikker. Etter vårt syn må det imidlertid være klart at for *finansielle tjenester* vil særreguleringen i finansavtaleloven 2020 i alle tilfeller måtte bli avgjørende for omfanget av det økonomiske ansvaret for BankID-innehaveren.

Reglene om ansvarsbegrensning for BankID-innehaveren skal etter finansavtaleloven 2020 [§ 3-16](#) få anvendelse når det foreligger «misbruk av elektroniske signaturfremstillingsdata», jf. finansavtaleloven 2020 [§ 3-20](#) første ledd. «Misbruk» er

¹⁰² Jf. finansavtaleloven 2020 [§ 3-20](#) andre ledd.

¹⁰³ Jf. finansavtaleloven 2020 [§ 3-20](#) tredje ledd.

¹⁰⁴ Jf. finansavtaleloven 2020 [§ 3-20](#) fjerde ledd.

Kjørven, Marte Eidsand, Hjort, Maria Astrup og Wærstad, Tone Linn (red.). *Bruk og misbruk av elektronisk identifikasjon*. 1. utg., Oslo: Karnov, 2025.

definert som «tap, tyveri eller uberettiget tilegnelse av elektroniske signaturfremstillingsdata», se finansavtaleloven 2020 [§ 3-16](#) første ledd bokstav d. En situasjon der en tredjeperson bruker en annens BankID (uten dennes samtykke) for å berike seg selv, utgjør etter en naturlig språklig forståelse «misbruk» av elektroniske signaturfremstillingsdata.

Det må være på det rene at simpel uaktsomhet ikke kan føre til avtalebinding for avtaler om finansielle tjenester, med det resultat at pseudounderskriveren blir ansvarlig i henhold til avtalen. Det er klart forutsatt i forarbeidene at en elektronisk signatur som er påført av en tredjeperson, innebærer falsk, og at avtalen ikke blir avtalerettslig bindende for pseudounderskriveren.¹⁰⁵ Reguleringen i finansavtaleloven 2020 bygger på en klar forutsetning om at en pseudounderskriver som har opptrådt simpelt uaktsomt, ikke skal være ansvarlig for mer enn en egenandel på 450 kroner. Ved grov uaktsomhet er egenandelen 12 000 kroner.¹⁰⁶ Denne klare lovgiverviljen kan ikke omgås ved å holde pseudounderskriver ansvarlig på et avtalerettslig grunnlag, fordi det i så fall ville medføre en uthuling av det forbrukervernet loven er ment å gi.¹⁰⁷

Basert på de eksemplene som er omtalt i finansavtalelovens forarbeider, synes det også klart at tilfeller der noen frivillig har gitt fra seg BankID til en tredjeperson, også skal være omfattet av lovens ansvarsbegrensninger. Justiskomiteen peker på at

*«eldre personer og personer som ikke kan språket godt, og som har behov for hjelp av andre til å betale regninger, også [vil] være dekket av egenandelen på 12.000 kroner istedenfor å måtte være ansvarlig for hele tapet som en eventuell svindel forårsaker».*¹⁰⁸

Uttalelsen gjelder forståelsen av når det foreligger forsettlig pliktbrudd, hvor Stortinget gikk inn for en ordlyd som avvek fra den som var foreslått av Justis- og beredskapsdepartementet.¹⁰⁹ Den bygger imidlertid på en klar forutsetning om at situasjonen som sådan skal vurderes med utgangspunkt i grensen mellom grov uaktsomhet og forsett, og at kunden skal kunne påberope seg egenandelen på 12 000 kroner i en slik situasjon. Dermed vil det også her være en omgåelse av lovgiverviljen å bygge på fullmaktsbetraktninger, med det resultat at kunden blir bundet av avtalen og dermed ansvarlig for det fulle tapet (i tillegg til avtalte renter).

Vi kan også se hen til reglene om ikke-godkjente betalingstransaksjoner i finansavtaleloven 2020 [§ 4-30](#). I forarbeidene er det lagt til grunn at bestemmelsen i [§ 3-20](#) bygger på denne, slik at det er relevant å undersøke hva som gjelder her.¹¹⁰ Begrepet

¹⁰⁵ Jf. [Prop. 92 LS \(2019–2020\)](#) s. 83.

¹⁰⁶ Jf. finansavtaleloven 2020 [§ 3-20](#) andre og tredje ledd.

¹⁰⁷ Jf. finansavtaleloven 2020 [§ 1-9](#).

¹⁰⁸ Jf. [Innst. 104 L \(2020–2021\)](#) s. 22.

¹⁰⁹ Uttalelsen er gitt av justiskomiteens mindretall, som fikk flertall på Stortinget.

¹¹⁰ Jf. [Prop. 92 LS \(2019–2020\)](#) s. 183.

«ikke-godkjent betalingstransaksjon» er definert i finansavtaleloven 2020 [§ 4-2](#) første ledd: «En betalingstransaksjon anses som godkjent bare dersom betaleren har gitt sitt samtykke til at betalingstransaksjonen gjennomføres».¹¹¹ Her gis det anvisning på at det kun er de transaksjonene rettighetshaver positivt har samtykket til, som anses som godkjente. Det tilsier at det samme bør gjelde for vurderingen av når en elektronisk signatur er misbrukt, slik at begrepet «misbruk» i [§ 3-16](#) omfatter alle tilfeller der pseudounderskriver ikke har påført signaturen selv eller samtykket til at noen andre påfører signaturen på hans vegne. I slike situasjoner har lovgiver forutsatt at ansvarsbegrensningene i [§ 3-20](#) skal få anvendelse, og at avtalen derfor ikke er bindende for pseudounderskriveren.

Dette stemmer også godt overens med konklusjonene under punkt 3, hvor vi har argumentert for at et samtykke til den konkrete disposisjonen medfører binding for pseudounderskriveren, men at øvrige forhold ikke vil lede til avtalebinding, kun eventuelt erstatningsansvar. En annen sak er at frivillig overlevering av BankID-opplysninger under visse omstendigheter kan utgjøre et forsettlig pliktbrudd etter [§ 3-20](#), slik at pseudoinnehaveren blir ansvarlig for hele tapet.

4.3 Ansvar på grunnlag av etterfølgende passivitet

Som nevnt i punkt 3 er det noe uenighet om hvorvidt manglende varsling etter falsk kan medføre avtalebinding, eller om pseudounderskriver kun blir erstatningsansvarlig. Det er også et spørsmål om det i det hele tatt kan oppstilles en plikt til å varsle, og i så fall overfor hvem en slik plikt gjelder. I finansavtaleloven 2020 [§ 3-19](#) er det gitt regler om pseudounderskrivers varslingsplikt. Bestemmelsen lyder:

«Rettighetshaveren taper sin rett til ansvarsbegrensning etter [§ 3-20](#) dersom rettighetshaveren ikke varsler om misbruk av elektroniske signaturfremstillingsdata uten ugrunnet opphold etter å ha fått kjennskap til misbruket. Det samme gjelder dersom rettighetshaveren ikke har varslet om misbruk senest 13 måneder etter at rettighetshaveren måtte forstå at et misbruk har funnet sted. Retten til ansvarsbegrensning tapes likevel først 13 måneder etter at rettighetshaveren ble kjent med misbruket, dersom tjenesteyteren har unnlatt å gi rettighetshaveren transaksjonsopplysninger eller annen relevant informasjon hvor transaksjon eller avtale som misbruket har ledet til, fremgår, og som etter loven her skal gis til tjenesteyterens kunder.»¹¹²

En alminnelig språklig forståelse av bestemmelsen tilsier at pseudounderskriver har to varslingsfrister å forholde seg til: én relativ frist, «uten ugrunnet opphold» etter at pseudounderskriver har fått faktisk kunnskap om at signaturfremstillingsdataene er

¹¹¹ Jf. finansavtaleloven 2020 [§ 4-30](#) første ledd jf. [§ 4-2](#) første ledd.

¹¹² Jf. finansavtaleloven 2020 [§ 3-19](#) tredje ledd.

Kjørven, Marte Eidsand, Hjort, Maria Astrup og Wærstad, Tone Linn (red.). *Bruk og misbruk av elektronisk identifikasjon*. 1. utg., Oslo: Karnov, 2025.

misbrukt, og én absolutt frist på 13 måneder etter at pseudounderskriver «måtte forstå» at det hadde skjedd misbruk. Den siste fristen kan gis et senere utgangspunkt, fra det tidspunktet pseudounderskriver får faktisk kunnskap om misbruket, dersom tjenesteyter har misligholdt sine opplysningsplikter etter loven.

Her er det altså innført en spesiell regulering av plikten, slik at det ikke er et tvilsomt spørsmål om pseudounderskriver har plikt til å varsle. Det er også innført en regulering av konsekvensen av unnlatt varsling. Etter lovens ordlyd blir ikke pseudounderskriver bundet til avtalen og taper ikke muligheten til å fremme innsigelser mot avtalen, men mister retten til ansvarsbegrensning. Det vil si at pseudounderskriver kan holdes erstatningsansvarlig ved unnlatt varsling. Til forskjell fra den alminnelige avtaleretten er det ikke et vilkår at det foreligger adekvat årsakssammenheng mellom finansinstitusjonens tap og den manglende varslingen. Det gjør at reguleringen – sett fra pseudounderskriverens side – kan sies å være strengere for avtaler om finansielle tjenester enn for andre typer avtaler.

5 Avsluttende bemerkninger

Formålet med denne artikkelen har vært å undersøke i hvilke tilfeller en innehaver av elektronisk signatur kan bli bundet til en avtale når signaturen er påført av en annen enn pseudounderskriver selv. Det var også et formål å undersøke hva som vil være forholdet mellom den alminnelige avtaleretten og avtaler som reguleres av finansavtaleloven 2020.

Vi har vist at spørsmålet om avtalebinding løses på samme måte uavhengig av om signaturen er fysisk eller elektronisk, og at digitalisering av avtaleinngåelser har ført til ny aktualitet for den tidligere lite brukte ugyldighetsgrunnen *falsk*. Den klare hovedregelen er fortsatt at en avtale ikke er bindende når signaturen er påført av en annen enn pseudounderskriver selv, men det kan tenkes unntak. Pseudounderskriveren blir bundet dersom han eller hun har gitt et gyldig samtykke til disposisjonen. Vi har argumentert for at frivillig eller uaktsom overgivelse av elektroniske signaturfremstillingsdata ikke fører til en ulovfestet representasjonsrett for den som har fått tilgang til disse dataene. Særlig i lys av rettsutviklingen i Sverige og Danmark er imidlertid dette en usikker konklusjon.

For avtaler om finansielle tjenester vil likevel særreguleringen i finansavtaleloven 2020 i alle tilfeller stenge for avtalebinding i andre situasjoner enn der pseudounderskriveren har samtykket til disposisjonen.